

Afscheid van hoofdredacteur Hans van der Heijde

*Dy't graach sûpenbrij meie, petearje alfolle oer groot.**

Veertien jaar lang was Hans van der Heijde redactielid van *Maatschappij & Politiek*, waarvan ruim negen jaar als hoofdredacteur. Deze omvangrijke staat van dienst maakt dat zijn redactiegenoten willen stilstaan bij zijn vertrek en de behoefte hebben terug te blikken op zijn bijdrage aan de ontwikkeling van dit vakblad voor *Maatschappijleer*.

Hans van der Heijde zit het schrijven in het bloed. Hij recenseert literatuur voor de *Leeuwarder Courant*, schreef vijf boeken en heeft de afgelopen veertien jaar, ruw geschat, wel 500 pagina's van *Maatschappij & Politiek* gevuld. De drive van waaruit hij schrijft is zijn verontwaardiging over veel zaken in de maatschappij en in het onderwijs in het bijzonder. Hans windt zich op over wanbestuur, fusies zonder nut, verspilling van gelden en onzinnige bureaucratisering en slaagt erin dit scherp te beschrijven.

'Ja, lach maar. Als jullie maar beseffen dat ik het serieus meen. Als ik de kranten goed gevolgd heb destijds, is het (...) college van bestuur van die christelijke hogeschool in de hoofdstad een stel fraudeurs dat geld binnenhaalt met een dubbele boekhouding en papieren studenten. En kun je daar een graad halen in acupunctuur, aromatherapie en jomandologie. Christelijk onderwijs? Hermetisch onderwijs, noem ik dat. Van God los, van Minerva los en van deugd los.'

Menig redactievergadering raakte op stoom door discussies over het onderwijs en de vermeende vernieuwingen, die door Hans stelselmatig met het predicaat afbraakbeleid werden bestempeld. Al deze onderwerpen overziet hij vanuit onorthodoxe hoek. In het eerste nummer dat onder zijn hoofdredactionele verantwoordelijkheid in juni 2004 verscheen, schreef hij een artikel over het Leeuwarder veiligheidsbeleid. Hij vroeg zich af wat er na de moord op Meindert Tjoelker van het veiligheidsbeleid van deze stad terecht was gekomen. Hij memoreerde zijn jeugd en de aantrekkingskracht van Parijs: 'In Parijs, daar gebeurde het, je kon er naar toe liften, en je kon net als clochards onder de brug slapen. Nu slapen hier ook zwervers onder bruggen, maar dezelfde romantici van toen beschouwen dit nu als een ernstige bedreiging voor hun veiligheid', zo merkt hij sceptisch op.

Hans van der Heijde verrast zijn lezers steeds weer met vergezichten (foto: ProDemos)

Vergezichten

De vergelijking met Maarten van Rossem dringt zich op (dezelfde wat sombere blik, mopperen vanaf de zijlijn), maar waar het bij Van Rossem soms toch een voortdurende herhaling van eenzelfde betoog wordt, verrast Hans zijn lezers met steeds weer nieuwe vergezichten en gedachtegangen. Hij leest eindeloos veel, schreef menig recensie voor *Maatschappij & Politiek* en put uit deze bronnen voor nieuwe *statements*, visies en onderwerpen in dit vakblad. Kennis moet de basis zijn van alles, zo vindt hij. Dat geldt voor docenten die voor de klas staan en zich competent noemen, dat geldt voor leerlingen die zich in een discussie over de crisis storten, maar ook voor redactieleden die artikelen aanleveren bij de hoofdredacteur, die later verzucht 'dat hij er toch nog wel heel veel aan had moeten doen'.

In de jaren van zijn hoofdredacteurschap is het blad omgevormd tot een modern, meerkleurig blad. De artikelen moesten van Hans af van een standaardmaat, hij toonde aan dat vele zinnen in onze bespiegelingen overbodig waren en soms best op één pagina of minder pasten; maar als het onderwerp echt meer ruimte vergde, dan bood hij die zonder enige reserve, zoals bij theoretisch goed doorwrochte verhalen. De opvatting dat de moderne leraar bij meer dan duizend woorden in slaap zou sukkelen, is hem een gruwel. Hij zocht naar meer variatie en dynamiek in de inhoud, door polemieken op te nemen, e-mailwisselingen en door opponenten naar hun reactie op artikelen te vragen. Hij was een overtuigd voorstander van een brede opvatting van een vakblad, met veel maatschappijleer, maar niet alleen.

Schrijver

Maatschappij & Politiek heeft bijna tien jaar het voorrecht gehad een echte Schrijver als hoofdredacteur te hebben. Dat spreekt helemaal niet vanzelf. Soms zijn hoofdredacteurs vooral regelneven die hun ware genot proberen te verkrijgen uit het samenstellen van een boosaardige e-mail als een redacteur de deadline overschrijdt; vergelijkbaar met soms het middenmanagement van een school. Affiniteit met een dergelijke taakopvatting vertoont Hans niet in het minst. In zijn hart hoopte

hij dat die hele bijdrage achterwege zou blijven; dan kon hij met goed fatsoen nog een extra stukje schrijven. In de jaren vijftig van de vorige eeuw bestond er een landelijk gezinsblad *De Uitkijk* dat de hoofdredacteur-uitgever in zijn eentje volschreef (inclusief de moppen), maar in die tijd konden scholen het ook nog zonder de door Hans zo verfoeide managementlagen stellen en telden ministeries maar enkele honderden ambtenaren. Dat in zijn eentje vol schrijven zou ook Hans wel liggen en had mogelijk de kwaliteit bevorderd. Omdat dit echter niet meer

in de moderne tijd past, stortte Hans zich op de literatuur. In 2009 zag de *De Republyk* het licht, een sleutelroman en tevens een gewaagd gedachtespel over politieke ontwikkelingen in Friesland - ook uiterst genietbaar voor lezers die geen idee hebben om wie het gaat. Nooit eerder werd serieuze politieke theorievorming zo fraai en overtuigend als roman opgediend.

Dit succes werd gevolgd door *Dagboek in blik* waarin Hans zijn belangstelling voor de gruwelijke oorlogsjaren in Polen, speciaal het uitzichtloos lijden in het getto van Lodz, in een meeslepend verhaal omzet. Het boek is tevens een ode aan de redelijkheid door te laten zien tot welke catastrofes extreme opvattingen in de praktijk kunnen leiden. In de eerste plaats gaat het daarbij natuurlijk om fascisme en communisme, maar hij beschrijft ook de troosteloze schisma's binnen families door uiteenlopende geloofsopvattingen. Naast romans schreef hij 'reisboeken', zoals zijn literaire debuut *Horizontale reizen* en het recent verschenen *Istanbul*, boeken met een heel persoonlijke invalshoek en opzet. Vanzelfsprekend schreef hij ook buiten dit blad veel over Maatschappijleer, onder meer over intercultureel lesgeven. Mocht u de aansprekende stukken van Hans gaan missen, dan heeft u dus nog voldoende keuze in de boekhandel om van zijn schrijverschap te blijven genieten.

'Ik neem je remisevoorstel aan onder dankzegging voor het hoffelijke aanbod. En nu moeten jullie gaan. Ik drink thans deze kelk leeg (...) Ik moet uitgerust zijn als muze komt. De plicht roept, er moet worden gedicht.'

Volgens de maatstaven van Hans is dit artikel te lang geworden, maar dit keer staat er echt geen woord te veel in. ◀

Redactiegenoten Maatschappij & Politiek

De gecursiveerde citaten (met uitzondering van de sùpenbrij) zijn afkomstig uit de roman De Republyk, verschenen in 2009 bij uitgeverij L.J. Veen.

** Zij die graag gortenvap lusten praten heel veel over gort.*

